

Hädaolukorra seaduse muutmise ja sellega seondvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsus kiitis 01.08.2019 heaks riigireformi kava, milles püstitati ülesanne analüüsida elanikkonnakaitse kontseptsioonis varu osas seatud eesmärkidest lähtuvalt AS-i Eesti Vedelkütusevaru Agentuur (edaspidi *OSPA*) ülesannete laiendamise võimalusi. Analüüsi eesmärgiks oli selgitada välja, kas on mõistlik koondada kriisiolukorras esmavajalike toidu- ja esmatarbekaupade ning käsimüügi- ja retseptiravimite varu tagamise ning jaotuslogistika korraldamise ülesanded Maaeluministeeriumist, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist (edaspidi *MKM*) ja Sotsiaalministeeriumist (edaspidi *SoM*) OSPA-sse.

30.07.2020 toimunud valitsuse kabinetiarutelu käigus jõuti kokkuleppele, et on mõistlik ja vajalik tagada keskne varu moodustamise ja hoiustamise valmisolek elanikkonna varustuskindluse tagamiseks läbi AS-i Eesti Varude Keskuse (edaspidi *EVK*) loomise alates 2021. a juulist. EVK hakkab tegelema lisaks kütuse valdkonna varu haldamisele ka toidu, käsimüügiravimite ja meditsiinitarvikute, veterinaarravimite, isikukaitsevahendite, antidootide ja esmatarbekaupade varu moodustamise ja edaspidise haldamisega. EVK moodustatakse OSPA ülesannete laiendamise kaudu, millel on pikaajaline kogemus riigi vedelkütusevaru hoiustamisel, hankimisel, roteerimisel ja järelevalve korraldamisel ning vedelkütuseturu seire teostamisel. EVK hakkab vastutama varu moodustamise, hoiustamise, kvaliteedikontrolli teostamise, uuendamise ning kasutusele võtmise ja jaotamise logistika korraldamise eest. Lisaks seirab EVK varuga seotud majandussektorite toimepidevust.

SoM-i ja Terviseameti hinnangul on mõistlik tervishoiuvaldkonna varu, sh ka antidootide varu, moodustamist ja rahastamist jätkata tervishoiuteenuse korraldamise seaduse (edaspidi *TTKS*) kohaselt ja selles osas TTKS-i ei muudeta.

EVK järgib varu moodustamisel ja haldamisel järgmisi üldpõhimõtteid:

- varu peab paiknema Eesti riigi territooriumil;
- varu peab olema moodustatud õigeaegselt, vajalikus nomenklatuuris ja igal ajal ligipääsetavad, kontrollitavad ja kasutatavad ehk vastama kvaliteedinõuetele;
- varu seire ja arvestuse süsteem peab olema täpne ja usaldusväärne;
- varu väljastamise planeerimisel tuleb arvestada ka elutähtsate teenuste katkemise võimalikkusega;
- varu moodustamine, haldamine ja uuendamine peab toimuma efektiivselt parima kulu-tulu suhtega;
- varu rahastusmudel peab tagama süsteemi kindluse ja olema jätkusuutlik;
- arvestades varu süsteemi ühiskondlikku kaalu ja ootuseid peab ettevõtte juhtimisstruktuur tagama, et kaasatud on nii avaliku- kui erasektori esindajad;
- varu süsteemi õiguslik ülesehitus peab tagama stabiilsuse ja seeläbi usaldusväärsuse.

EVK-s moodustatakse varu koguste nomenklatuuri, logistika, analüüsi ja seire küsimuste lahendamiseks töörühmad (näiteks vedelkütusevaru, toiduvaru, ravimitevaru ja üldise varustuskindluse töörühm), mille koosseisu kaasatakse riigiasutuste kui ka ettevõtjate esindajad

ning valdkondlikud eksperdid. Varu moodustamise täpne ajakava, varu kogus ja moodustamise viis lepitakse kokku EVK juhtkonna tasandil lähtudes Vabariigi Valitsuse ja valdkondlike töörühmade ettepanekutest ja varu moodustamist käsitlevatest riskianalüüsides saadud sisenditest. Varu kasutusele võtmise otsustab Vabariigi Valitsus või kiiret reageerimist nõudvates olukordades varu haldamise eest vastutav minister.

EVK teeb koostööd ettevõtjatega nende teenuste toimepidevuse tõstmiseks, viib võimalusel läbi õppuseid ja teavituskampaaniaid elanikkonna ja ettevõtjate teadlikkuse tõstmiseks varustuskindluse ja toimepidevuse tagamisel.

Üldine valdkonna varustuskindluse poliitika kujundamine (sh varu nomenklatuuri ja koguste määramine), hädaolukorra seaduse (edaspidi *HOS*) § 37 lg 1 ja 2 kohustused, riigikaitseaduse (edaspidi *RiKS*) § 5 lg 4 kohustused ja õigusloome jääb endiselt ministeeriumite ülesandeks. Samuti ei võta EVK üle Kaitseministeeriumi allasutustele määratud kohustusi sõjalise riigikaitse ressursi hankimisel ja varumisel.

Hetkel reguleerib riigi tegevusvaru moodustamist *HOS*-i § 11. Seoses EVK moodustamisega tuleb seaduses täpsustada varu moodustamise, haldamise ja kasutuselevõtmise aluseid, vastutuse jagunemist EVK, Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumite vahel. Samuti on vaja täpsustada kriisireguleerimise üldist korraldust riigis, kuna varu moodustamine on otseselt seotud erinevateks kriisideks valmistumise regulatsioonidega. Muudatusega antakse Siseministeeriumi pädevused, volitused ja ülesanded kriisireguleerimise koordineerimisel üle Vabariigi Valitsusele ja Riigikantseleile.

Eelnõuga kavandatud muudatused seonduvalt EVK moodustamise ja kriisireguleerimise koordineerimise ülesannete üleandmisega Vabariigi Valitsusele ja Riigikantseleile on kooskõlas ka riigikaitse laia käsitusega ning suurendavad riigi üldist valmisolekut erinevatele kriisidele reageerimisel. Praegu koordineerib kriisireguleerimist Siseministeerium (*HOS* § 7), riigikaitse planeerimist juhib Vabariigi Valitsus ja koordineerib Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon (*RiKS* § 4 lg 1 p 1, § 7 lg 2) ja Riigikantselei (*RiKS* § 7 lg 3). Ühendades riigis varu moodustamise põhimõtted, on otstarbekas samaaegselt lahendada ka kriisireguleerimise koordineerimisega seotud pädevuste küsimus. Nimelt sisaldab kaitseolukordadeks ja hädaolukordadeks valmistumine kattuvaid tegevusi, mida planeeritakse ja juhitakse erinevalt. Jätkates erineva juhtimiskorraldusega on oht, et varu moodustamisel hinnatakse vajadusi dubleerivalt või vastupidi, jäetakse olulised vajadused tähelepanuta. Hädaolukordadeks valmistumine toimub riskianalüüsides ja hädaolukorra plaanide alusel, riigikaitseks valmistumine ohuhinnangute, riigikaitse arengukava ja riigikaitsetegevuse kava alusel. Nimetatud dokumendid on aluseks varu moodustamisel, mistõttu on vaja nende koostamisega seotud tegevused siduda tervikuks, et tekiks selgus võimaluste arendamises ja prioriteetide seadmisel. Oluline on keskselt ja koordineeritult hinnata ja suunata igasuguste kriiside lahendamiseks vajalike võimaluste arendamist, tegevuste ja ressursside planeerimist, sh ressursside riskisutust, elutähtsate teenuste ja riigiasutuste toimimist.

Erinevad kriisideks valmistumise regulatsioonid toovad asutustele kaasa kattuvaid tegevusi (nt võimaluste ja vahendite planeerimine), samuti ei loo erinevad koordineerimis- ja planeerimissüsteemid kõige paremini valmisolekut ega taga kiiret tegutsemist kriisiolukorras. Seepärast on hädaolukordadeks ja riigikaitseks olukordadeks valmistumise süsteemi integreerimise vajadusele juhtinud tähelepanu nii Riigikontroll¹ kui ka erinevad asutused hinnates COVID-19-le reageerimist. Kuna riigi tegevusvaru moodustamine on otseselt seotud

¹ Riigikontrolli aruanne „Riigi tegevus sisejulgeolekut ohustavateks hädaolukordadeks valmistumisel (aruande kokkuvõte)“. Tallinn, 19.06.2018. Kättesaadav: <https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2467/Area/20/language/et-EE/Default.aspx>

kriisireguleerimise koordineerimise muutmise vajadusega, tehakse eelnõuga vajalikud muudatused koos.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

EVK moodustamisega seonduvad eelnõu sätted ja seletuskirja osa on koostanud MKM-i kriisireguleerimise osakonna juhataja Priit Saar (625 6430, priit.saar@mkm.ee), kriisireguleerimise osakonna riigi tegevusvarude projektijuht Jako Reinaste (625 64 19, jako.reinaste@mkm.ee) ja MKM-i õigusosakonna õigusnõunik Anne-Ly Normak (715 34 03, anne-ly.normak@mkm.ee).

Kriisireguleerimise koordineerimise ülesannete üleandmist puudutavad eelnõu sätted ja seletuskirja osa on koostanud Riigikantselei julgeoleku ja riigikaitse koordineerimisbüroost Kersti Maurer (693 5298; kersti.maurer@riigikantselei.ee) ja Riigikantselei õigusloomeosakonna juhataja Kristi Purtsak (693 5538; kristi.purtsak@riigikantselei.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu ei ole seotud EL õigusest tulenevate regulatsioonide ülevõtmisega.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Käesoleva seaduseelõuga muudetakse hädaolukorra seaduse (HOS) 18.05.2020 redaktsiooni (RT I 17.05.2020, 3), Vabariigi Valitsuse seaduse (VVS) 01.01.2021 redaktsiooni (RT I, 21.11.2020, 20), vedelkütusevaru seaduse (VKVS) 25.05.2020 redaktsiooni (RT I, 15.05.2020, 8) ja TTKS-e 01.01.2021 redaktsiooni (RT I, 17.05.2020, 13).

Eelnõu on seotud Riigikogu menetluses oleva riigikaitseseaduse eelnõuga (SE 112).

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus, kuna Vabariigi Valitsuse seaduse muutmiseks on PS § 104 punktist 8, tulenevalt vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärgiks on täpsustada riigi varu moodustamise, haldamise ja kasutuselevõtmise aluseid. Seoses EVK moodustamisega on vaja määratleda selgemalt Vabariigi Valitsuse, ministeeriumite ja EVK omavahelise vastutuse jagunemine.

Eelnõule ei ole koostatud väljatöötamiskavatsust, kuna eelnõu menetlus on kiireloomuline (hea õigusloome ja normtehnika eeskiri § 1 lõige 2 punkt 1), et EVK saaks alustada võimalikult varakult elanikkonna varustuskindluse tagamiseks varu moodustamisega. EVK loomine ja selles tulenevalt HOS-i muutmine on Vabariigi Valitsuse tasemel heaks kiidetud 30.07.2020 ja saanud positiivse rahastuse otsuse läbi 2021–2024 eelarvestrateegia menetluse.

Samuti on eelnõu eesmärgiks luua ühtne ja terviklik kriisiolukordadeks valmistumise ja lahendamise raamistik, mis toetaks riigi julgeoleku ja põhiseadusliku korra tagamist, vähendades seejuures kriisireguleerimise ja riigikaitsega seotud asutustele sarnaste tegevustega kaasnevat dubleerimist ja ressurside hajutatust. Eelnõus sätestatud kriisireguleerimispoliitika väljatöötamist ja selle elluviimist puudutavad muudatused on läbinud ministeeriumide kooskõlastusringi riigikaitsealase eelnõu menetlemise raames².

² Eelnõu toimik on leitav EIS-s: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/52b68462-1871-4618-9a95-c8530c33773d>

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

§ 1. Hädaolukorra seaduse muutmine

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse HOS-i § 4 selliselt, et see sätestab Vabariigi Valitsuse koordineeriva juhtrolli kriisireguleerimispoliitika väljatöötamisel ja selle elluviimisel. Eelnõu kohaselt tunnistatakse kehtetuks HOS-i § 7, mis määratleb Siseministeeriumi keskse rolli kriisireguleerimisvaldkonna koordineeriva asutusena (eelnõu § 1 p 4).

HOS-i §-s 4 sätestatakse, et Vabariigi Valitsus juhib kriisireguleerimispoliitika väljatöötamist ja selle elluviimist. Vabariigi Valitsus juhib kriisireguleerimispoliitika kujundamist strateegilisel tasandil. VVS-i muudatuse kohaselt (vt eelnõu § 4 punktid 2 ja 3) hakkab Siseministeeriumi asemel kriisireguleerimispoliitika väljatöötamise ja selle elluviimise koordineerimise eest vastutama Riigikantselei. Kuivõrd riigikaitse laia käsituse rakendumise sisuks on integreeritud planeerimine erinevateks riiki ja ühiskonda ähvardavateks ohtudeks, on asjakohane viia kogu kriisireguleerimispoliitika koordineerimine Vabariigi Valitsuse juurde, täpsemalt Vabariigi Valitsuse juures oleva Riigikantselei alla. Hädaolukorra ennetamiseks, hädaolukorraks valmisoleku parandamiseks ja hädaolukorra lahendamiseks on vajalik mitme asutuse või nende kaasatud isikute kooskõlastatud tegevus. Kuna kaasatud asutused asuvad eri ministeeriumite valitsemisalas, on kriisireguleerimistegevuste (riskianalüüsi koostamine, hädaolukorra lahendamise plaanide ehk HOLP-ide koostamine jne) edukaks elluviimiseks vajalik ministeeriumite ühine koostöö ja tegevuste omavaheline koordineerimine. Muudatuse tulemusel ei kao põhimõtte, mille kohaselt iga ministeerium ja asutus vastutab kriisireguleerimise eest oma vastutusalas. Riigikantselei ülesanded jäävad sarnaseks tänaste Siseministeeriumi ülesannetega. See tähendab, et Riigikantselei suunab asutuste tegevust üldiselt, riigi tasandil, ministeerium aga teeb seda täpsemalt oma valitsemisalas ning vastutab selle eest, et vajalikud kriisireguleerimisülesanded oleksid täidetud.

HOS-i §-st 4 jäetakse välja sätted, kus sätestatakse Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni (edaspidi *VVKK*) ülesanded. Eelnõuga jäetakse Vabariigi Valitsusele vabadus otsustada, milliseid koostöökogusid (nt nõukogu, komisjon vm) on kriisireguleerimisvaldkonna koordineerimiseks vaja moodustada. Seda enam, et seadusandja ei ole praegu selgelt ette näinud, mida *VVKK* koordineerimisel täpsemalt tegema peab. Vabariigi Valitsusel on VVS-i § 21 alusel õigus moodustada selliseid valitsuskomisjone, mida ta vajalikuks peab. Kuivõrd kõnesoleval ajal on peetud *VVKK* tegevuse jätkamist oluliseks, siis saab eelnõu jõustumisel *VVKK* moodustada oma korraldusega ning määrata milliseid ülesandeid *VVKK* peab täitma, kuidas *VVKK* tööd tuleb korraldada (nt võib valitsus määrata *VVKK* juhiks riigisekretäri).

Kui nimetatud sätted kehtetuks tunnistatakse, muutub kehtetuks Vabariigi Valitsuse 22. juuni 2017. aasta määrus nr 111 „Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon” ning peab muutma järgmisi määruseid:

- 1) Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. aasta määrus nr 5 „Päästesündmusel osalevate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning isikute koostöö kord”;
- 2) majandus- ja kommunikatsiooniministri 21. septembri 2005. aasta määrus nr 109 „Nõuded elektromagnetilisele kiirgusele ja raadioside piiramisele”;
- 3) Vabariigi Valitsuse 16. juuni 2011. aasta määruse nr 77 „Alarm- ja jälitussõidukite loetelu, nende tähistamise ja liiklemise kord”.

Rakendusaktide kavandid on lisatud seletuskirjale.

Eelnõu § 1 punktide 2 ja 3 kohaselt muudetakse HOS-i § 5 lõikeid 1 ja 3. Muudatus on seotud Riigikantseleile kriisireguleerimise koordineerimise pädevuse andmisega. Hetkel juhivad

regionaalsete kriisikomisjonide tööd Päästeameti päästekeskused ning nende põhimäärused, töökorraldus jm tehnilised üksikasjad on kehtestatud siseministri määrusega. Kuivõrd muudatuse tulemusena ei koordineeri Siseministeerium enam kriisireguleerimise valdkonda, siis on otstarbekas anda regionaalsete kriisikomisjonide moodustamine ja nende põhimääruste kehtestamise ülesanne Päästeametile. Täpsemad kriisikomisjoni ülesanded nähakse ette Päästeameti peadirektori käskkirjas.

Eelnõu § 1 punkti 4 kohaselt tunnistatakse kehtetuks HOS-i § 7, mis reguleerib Siseministeeriumi ülesandeid kriisireguleerimise koordineerimisel, kuivõrd nimetatud funktsioon viiakse üle Riigikantseleisse.

Eelnõu § 1 punktide 5, 6, 8 ja 11 kohaselt muudetakse HOS-i rakendusaktide kehtestajat ja vähendatakse rakendusaktide volitusnorme. HOS-i § 9 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud „Loetelu sündmustest, mis võivad põhjustada hädaolukorra ja mille kohta koostatakse riskianalüüs, ning hädaolukorra riskianalüüsi koostamist juhtivad asutused“ ning § 9 lõike 3 alusel on siseminister kehtestanud määruse „Hädaolukorra riski hindamise nõuded ja riskianalüüsi koostamise kord“. Kuna muudatuse tulemusel kehtestatakse edaspidi mõlemad rakendusaktid vabariigi valitsuse määrustena, siis on otstarbekas riskianalüüside koostamise põhimõtted, koostajad ja sündmused, mille kohta riskianalüüs koostatakse kehtestada ühe Vabariigi Valitsuse määrusena.

Samuti on HOS-i § 15 lõike 3 alusel Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud „Hädaolukorrad, mille kohta tuleb koostada nende lahendamise plaan ja mille puhul korraldada riskikommunikatsiooni, ning hädaolukordade lahendamist juhtivad asutused“ ja HOS-i § 15 lg 8 alusel on siseminister kehtestanud määruse „Hädaolukorra lahendamise plaani nõuded ja koostamise kord“. Kuna muudatuse tulemusel kehtestatakse ka hädaolukorra lahendamise plaani koostamist reguleerivad aktid vabariigi valitsuse määrustena, siis on otstarbekas koondada nende sisu ühte määrusesse. Rakendusaktide kavandid on lisatud seletuskirjale.

Eelnõu § 1 punktiga 7 tunnistatakse HOS-i riigi tegevusvaru § 11 kehtetuks, kuna vajalik on oluliselt laiemalt sätestada riigi varu moodustamise, haldamise ja kasutuselevõtmise aluseid.

Eelnõu § 1 punktide 9 ja 10 kohaselt muudetakse asutust, kellega tuleb kooskõlastada hädaolukorra lahendamise plaan. Kehtiva seaduse kohaselt kooskõlastatakse hädaolukorra lahendamise plaan asjassepuutuva ministeeriumi ja Siseministeeriumiga. Muudatuse tulemusel kooskõlastatakse plaan asjassepuutuva ministeeriumi ja Riigikantseleiga. Kohaliku omavalitsuse üksus kooskõlastab hädaolukorra lahendamise plaani jätkuvalt Päästeametiga. Samuti on nimetatud asutustel õigus jätta plaan kooskõlastamata, kui plaan ei vasta nõuetele, ei ole kooskõlas tegelike asjaoludega või ei võimalda hädaolukorda piisavalt kiiresti ja tulemuslikult lahendada.

Eelnõu § 1 punkti 12 kohaselt tunnistatakse HOS-i § 18 lõige 3 kehtetuks. HOS-i § 18 lõike 3 kohaselt peab Siseministeerium vähemalt üks kord nelja aasta jooksul korraldama hädaolukorra lahendamise õppuse. Eelnõu jõustumisel liigub kriisireguleerimise õppuste korraldamise kohustus Vabariigi Valitsusele, täpsemalt valitsuse tööd toetavale Riigikantseleile. Riigikantselei on seni iga-aastaselt korraldanud valitsusele riigikaitseõppusi, näiteks NATO kriisiõppus CMX raames, kus osalesid mitmed ministeeriumid oma valitsemisala asutustega, lisaks Kaitseministeeriumile ka Siseministeerium, Välisministeerium, Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium jt. Eraldi kriisireguleerimise õppuse korraldamise kohustuse sätestamine seaduses iga nelja aasta järel ei ole põhjendatud, kuna kriisideks valmisolek on laiapindse riigikaitse oluline komponent juba praegu. Seaduse tasemel ei ole riigikaitseõppuste läbiviimise korralist ajavahemikku reguleeritud.

Eelnõu § 1 punktide 13 kohaselt muudetakse HOS-i rakendusaktide kehtestajat. Kehtiva HOS-i § 18 lõike 4 alusel on siseminister kehtestanud määrused „Kriisireguleerimisõppuse läbiviimisele ning õppuse korraldamisele esitatavad nõuded“, HOS-i § 39 lõike 5 alusel „Elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani, nende koostamise ning plaani kasutuselevõtmise nõuded ja kord“ ning HOS-i § 44 lõikes 16 alusel „Eriolukorra tööle rakendatud isiku hukkamise, surma või osalise või puuduva töövõime korral makstava hüvitise ja kulude arvutamise ning hüvitise määramise ja maksmise kord“. Muudatuse kohaselt kehtestatakse nimetatud rakendusaktid Vabariigi Valitsuse määrustena. Rakendusaktide kavandid on lisatud seletuskirjale.

Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse HOS-i uue 3¹. peatükiga, mis käsitleb riigi tegevusvaru moodustamise, haldamise ja kasutusele võtmise põhimõtteid, nimetab varu haldaja ja rahastamise alused.

Paragrahv 18¹. Riigi tegevusvaru

Paragrahvi 18¹ lõikes 1 täpsustatakse riigi tegevusvaru mõistet. Varuna saab käsitleda tooteid (nii pakendatud lõpptooted kui ka toorained), mis võivad olla varu haldaja omandis või on tagatud selle kauba eelisväljaostu õigus (delegeeritud varu). RiKS-is nimetatud riigikaitseülesannete täitmiseks vajalike vahendite ja varu moodustamise nõudeid eelnõu ei muuda. Riigi varustuskindluse all on mõeldud nii erasektori teenuste kui ka riigi pakutavate teenuste toimepidevuse tagamist.

Paragrahvi 18¹ lõikes 2 loetletakse varu moodustamise alused. Varu moodustamisel võetakse aluseks HOS-i alusel koostatud hädaolukorra riskianalüüsid ning RiKS-i alusel koostatud riigi kaitsetegevuse kava. Varu moodustamise aluseks võivad olla ka eriseadused (nt vedelkütusevaru seadus) või Vabariigi Valitsuse otsus, mille eelnõu ettevalmistamisel saab lähtuda eespool nimetatud dokumentide sisendist, aga ka EVK poolt moodustatud valdkondlike tööühikute ettepanekutest.

Paragrahvi 18¹ lõikes 3 sätestatakse varu rahastamise alused. Varu moodustamisel, kui on otsustatud need välja osta, kaasneb ühekordne suurem kulu. Halduskulud on iga-aastased ja varu kasutusele võtmise kulud olenevad hädaolukorra iseloomust.

Varu moodustamiseks, haldamiseks ja kasutusele võtmiseks riigieelarveliste vahendite taotluse esitab varu haldamise eest vastutav minister (MKM).

Vedelkütusevaru ja tervishoiuteenuse varu moodustamise ja haldamise kulude rahastamise reegleid ei muudeta, need on sätestatud VKVS-is ja TTKS-is.

Varu võib omandada kas selle väljaostmise teel EVK omandisse või sõlmitakse leping, mis tagab võimaluse varu väljaostmiseks. Ehk varu moodustamise all mõeldakse ka varu moodustamist delegeeritud varu põhimõttel. Kumba moodi varu omandatakse, otsustab EVK iga varu puhul eraldi, olenevalt riskianalüüsist, majanduslikust mõistlikkusest ja ka ministeeriumite ja Vabariigi Valitsuse suunistest.

Varu moodustamisel juhendatakse riigihangeteseadusest. Pärast varu moodustamist, kas füüsilise varuna või delegeeritud varuna, toimub varu haldamine kuni varu kasutusele võtmiseni. Varu haldamiskuludeks võivad olla kõik kulud, mis kaasnevad varu hoidmise, kindlustamise, kontrollimise, uuendamise, hooldamise jms-ga. Lisaks kaasnevad varu haldamisega ka EVK kui varu haldaja tegevuskulud.

Üldjuhul on varu delegeeritud lepingute alusel varu hoidja omandis, kuid olenevalt kriisi iseloomust, võib valitsus otsustada varu välja osta riigi omandusse ja varu jagamist kriisi kestel ise korraldada. Tarneahela varustuskindluse suurendamiseks parendatakse teenuseid ettevõtjate juures. Näiteks side- ja elektrivarustuskindluse tõstmisega seotud kulude kaasfinantseerimine ettevõtetes, kes varu hoiavad või kelle teenuse toimepidevus tagab ka paljude teiste ettevõtete toimepidevuse. Kulutuste tegemise vajaduse hindamisel arvestatakse teenuste ristsõltuvustega ja sellest tulenevalt võib olla vajadus investeeringuteks ettevõtete teenuste toimepidevusse ka kaubandusvaldkonnast väljaspool.

Paragrahvis 18¹ lõikes 4 sätestatakse asutus, mis vastutab varu moodustamise, haldamise ja varu kasutusele võtmise korraldamise eest. Ühe asutuse alla tegevuste toomine on vajalik, et lõpetada varu moodustamise vastutuse ja kohustuste hajumine ja jagunemine mitme osapoole vahel. Juriidiliselt ei looda uut riigi äriühingut, vaid MKM-i vastutusalas tegutseva OSPA ülesandeid laiendatakse ning ettevõtte nimi viiakse vastavusse tema tegevusalaga nimetades OSPA ümber EVK-ks. Lisaks täiendatakse äriühingu põhikirja ning omaniku ootuste dokumenti.

Tekib üks keskne äriühing, mille põhiülesandeks on elanikkonnakaitse ja hädaolukorra lahendamise eesmärgil riigi tegevusvaru moodustamine, haldamine ja kasutusele võtmise korraldamine. Paraneb varu haldamise ja kriiside lahendamise võimekus ning riigi toimepidevus laiemalt kriisiolukorras. EVK sees luuakse vastavad valdkondlikud töörühmad, kuhu kaasatakse riigiasutuste, erialaliitude/ettevõtjate esindajad, eksperdid, kelle ülesandeks on välja selgitada valdkonna vajadused varu moodustamise osas ja riigi varustuskindlust ning toimepidevust tagavad võimalikud parimad lahendused kriisiolukorraga toimetulemiseks. Varu moodustamise täpne ajakava, varu kogused ja moodustamise viis lepitakse kokku EVK juhtkonna tasandil lähtudes Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni ja valdkondlike töörühmade ettepanekutest ja varu moodustamist käsitlevatest riskianalüüsides saadud sisenditest.

OSPA on aktsiaseltsi tegevusvormina ennast hästi tõestanud - kütusevaru on moodustatud riigiga kokkulepitud mahtudes, vastavad nõuetele, varu halduskulud madalad ja tegevus on turuosaliste poolt aktsepteeritud. Tegevusvorm aktsiaseltsina on võimaldanud üles ehitada kütusevaru uuendamiseks vajalikud likviidsuspuhvrid ning on taganud mõistliku kasumi teenimise võimaluse ning dividendimaksed.

EVK juriidiliseks vormiks on samuti valitud aktsiaselts, mille kõik aktsiad on riigi omandis ja mis sobib hästi tegutsemiseks tavapärastes turutingimustes, kiiret reageerimist vajavate tegevuste korraldamiseks, võimaldab läbipaistvat koostööd ministeeriumite ja turuosalistega ning nende igapäevast kaasamist EVK valdkondlikes töörühmades ja otsustustasandites.

Riigiomandis oleva aktsiaseltsi vormi puhul on tagatud:

- ettevõtte selge juhtimine läbi nõukogu;
- täiendavate ülesannete lisamise võimalikkus üldkoosoleku otsusega põhikirja ja omaniku ootuste muutmise raames;
- majandustegevuse osutamine turutingimustel, mis ei tekita sektoris ebaausat konkurentsi;
- ootus kasumi teenimisele, ning selle arvelt elanikkonnale mõeldud varu koguste suurendamine;
- äriühing tegutsemine vähima kulu põhimõttel, st eelistatud on varu müük, mitte mahakandmine;
- kiire ja paindlik varu müügi ja kasutusele võtmise võimekus;
- võimalus jätkata tänase vedelkütuse varumakse kogumise ja kasutamise süsteemiga.

MKM teeb äriühingule ehk varu haldaja üle järelevalvet vastavalt äriseadustikule. Lepinguliste suhete kontrollimisel tuleb juhinduda võlaõigusseadusest.

Paragrahvi 18¹ lõikes 5 viidatakse VKVS-le, mis sätestab eraldi vedelkütusevaru moodustamise, hoidmise, kasutusele võtmise ja uuendamise tingimused. Vedelkütusevaru on osa riigi tegevusvarust, kuid seda reguleerib eriseadus, mitte HOS-i 3¹ peatükk. Vedelkütusevaru moodustamise regulatsioon järgib Euroopa Liidu direktiivi 2009/119/EÜ 14.09.2009) ning International Energy Agency (IEA) poolt seatuid nõudeid ning sellepärast vedelkütusevaldkonna varu moodustamist on mõistlik ka edaspidi reguleerida eriseaduses. Vedelkütusevaru moodustamise tingimusi ja rahastuse ülesehitust käesolev HOS eelnõu ei muuda. OSPA nimetatakse ümber EVK-s ja äriühingu kohustusi laiendatakse.

Paragrahvi 18¹ lõikes 6 viidatakse TTKS-ile, mis sätestab eraldi tervishoiuteenuse korraldamise varu moodustamise, hoidmise, kasutusele võtmise ja uuendamise tingimused. Tervishoiuvaldkonna varu on osa riigi tegevusvarust, kuid seda reguleerib eriseadus, mitte HOS-i 3¹ peatükk. Tervishoiuteenuse korraldamine on SoM-i pädevuses, kes on määranud Terviseameti tervishoiuteenuse osutamiseks vajaliku varu eest vastutavaks asutuseks. Tulenevalt TTKS-st tervishoiuteenuse varuna ei käsitleta käsimüügiravimite ja –meditsiinitarvikute varusid. EVK hakkab tegelema seega ainult elanikkonnale mõeldud käsimüügiravimite ja -meditsiinitarvikute varu moodustamisega, haldamise ja kasutuselevõtu korraldamisega.

Paragrahv 18². Varu hoidmine

Paragrahvis 18² lõikes 1 sätestatakse, et varu tuleb hoida sellises kohas ja viisil, et alati oleks võimalik tagada kauba kättesaadavus ja seda ka näiteks elektri- või sidekatkestuse korral. Varu kasutusele võtmisel tuleb arvestada, et nii elutähtsate kui ka transpordisektori teenuste tase ja kättesaadavus on keerulistes hädaolukordades piiratud. Hädaolukorra põhjustajaks võib olla näiteks äärmuslikud ilmastikuolud, elutähtsa teenuse ulatuslik katkestus, nakkushaiguse suur levik, halvenenud julgeolek või siseturvalisus. Varu hoiulepingu või delegeeritud lepingu sõlmimisel tuleb vastavad hoidmist, kvaliteedi tagamist ja kättesaadavust mõjutavad tingimused kokku leppida.

Paragrahvi 18² lõikes 2 sätestatakse kohustus, et varu võib hoida Eestist väljaspool ainult juhul kui Vabariigi Valitsus on selliselt otsustanud. Varu teises riigis hoidmine on võimalik, kui on selgelt tagatud läbi riikidevaheliste kõrgetasemeliste kokkulepete varu kättesaadavus tarneraskuste korral või eriolukordades. Vajadus teises riigis varu hoidmiseks võib tekkida, kui Eestis puuduvad hoidmiseks vajalikud kvaliteetsed laod või hoidmine on liialt kulukas ja seda olenemata sellest, kelle omandis on varu. Varu hoidmisel Eestist väljaspool on võimalik sõlmida riikidevahelised lepped selle kättesaamiseks ja kasutuselevõtmiseks.

Paragrahvi 18² lõikes 3 sätestatakse varu moodustamise kaks põhilist viisi. Üldjuhul parema varustuskindluse tagamiseks ostetakse teenuse pakkujalt kaupade suuremat riigisisest laoseisu lisatingimusega, et EVK-l on nende kaupade omandamise osas eelisostuõigus. Otsuse varu moodustamiseks, kas väljaostetud varuna või delegeeritud varuna, teeb EVK, arvestades nii ettevõtjate kui ministeeriumite ettepanekutega või lähtudes Vabariigi Valitsuse otsustest.

Paragrahvi 18² lõikes 4 sätestatakse varu hoiulepingu põhilised tingimused, mis tuleb teenust pakkuva ettevõtjaga kirjalikult kokku leppida. Leping peab tagama, et igal ajahetkel on võimalik kontrollida varu olemasolu ja kvaliteeti. Seega on oluline teada, mis aadressil ja millises laos varu on hoiustatud, millise tunnuse järgi on võimalik neid tuvastada ja millised on varu hoiustamise vajalikud tingimused, et tagada selle pikaajaline kvaliteet. Varu uuendamise

täpsed tingimused tagavad ülevaate toodete kvaliteedist ja laoseisust. Hoiulepingus tuleb kirjeldada, kuidas tehniliselt toimub varu väljastamine ja milline on väljastamise võimekus ja seda piiravad tegurid. Varu kontrollimise tingimused peavad võimaldama igal ajahetkel varule füüsilist ligipääsu ja ka läbi laohaldussüsteemide jälgida igapäevast laoseisu. Varu peab vastama igal ajahetkel kokkulepitud tingimustele, et seda oleks võimalik kasutusele võtta.

Paragrahvi 18² lõikes 5 sätestatakse täpsemalt delegeeritud varu moodustamise mõiste. Delegeeritud varu lepingu alusel ostab EVK teenuse pakkujalt kaupade suuremat Eesti sisest laoseisu lisatingimusega, et EVK-l on nende kaupade omandamise osas eelisostuõigus. Delegeeritud varu moodustaja (ettevõtja, kelle omandis on varu) kohustuste hulka kuulub muuhulgas ka varu uuendamine ja kvaliteetsete hoiutingimuste tagamine.

Paragrahvi 18² lõikes 6 sätestatakse delegeeritud varu lepingu põhilised tingimused, mis tuleb lepingus kokku leppida lisaks hoiulepingu põhilistele tingimustele vastavalt eelnõu § 18² lõikele 4. Delegeeritud varu leping peab andma kindluse, et igal ajahetkel oleks võimalik kiire varu omandamine ning varu vastaks nõuetele (nt ei tohi olla riknenud, ega aegunud). Varu maksumuse kujunemine selle väljaostmisel peab olema lepingus kokku lepitud, et vältida delegeeritud varu hoidja võimalust hinnaga manipuleerimiseks suurenenud nõudluse olukorras.

Paragrahv 18³. Varu kasutusele võtmine

Paragrahvi 18³ lõikes 1 sätestatakse, et varu kasutusele võtmise otsustab Vabariigi Valitsus, kuna Vabariigi Valitsusel on tekkinud olukorrast keskselt parim ülevaade ja võib eeldada, et varu kasutamise vajaduse ilmnemisel on olukorra lahendamise juhtimine liikunud selleks ajaks ka Vabariigi Valitsuse tasandile, st ilmnenu on suurem ja pikemaajalisem kaupade tarnetaskus, elutähtsate teenuste katkestus, halvenenud oluliselt elanike julgeolek või siseturvalisus.

Paragrahvi 18³ lõikes 2 sätestatakse, et kui olukorra iseloom vajab kiiret tegutsemist, on võimalik otsustada varu kasutusele võtmine varu haldamise eest vastutaval ministril ning otsuse võib teha ka ilma, et oleks välja kuulutatud hädaolukord või erikord. Ministri otsust ei pea Vabariigi Valitsus eraldi heaks kiitma. Eelnõu paragrahvis 4 muudetakse Vabariigi Valitsuse seadust, millega laiendatakse MKM-i volitusi, lisades riigi tegevusvaru haldamise kohustuse. Lõike eesmärgiks on tagada suurem paindlikkus ja operatiivsus olukorra lahendamisel. Näiteks vedelkütusevaru kasutamiseks, kui halbade ilmastikuolude tõttu on katkenud elektri- ja sidevarustus ja vajalik on kiiresti tagada kütuse kättesaadavus elutähtsa teenuse osutajatele ja rikete likvideerijatele. Vabariigi Valitsusele või ministrile sisendi varu kasutusele võtmiseks annab EVK juhtkond. Vabariigi Valitsusel on võimalik ministri otsus kehtetuks tunnistada teenistusliku järelevalve korras või peatada see vastavalt VVS-ile.

Paragrahvi 18³ lõikes 3 sätestatakse, et varu kasutusele võtmise otsuses esitatakse, miks varu kasutusele võetakse, milline varu ja mis ulatuses ning kuidas varu kasutusele võtmine korraldatakse. Samuti tuleb fikseerida, kas ja kui kiiresti tuleb varu taastada. Vedelkütusevaru kasutusele võtmisel tuleb kasutuselevõtmise otsuse sisustamisel juhinduda VKVS-e § 7 lõike 3 nõuetest.

Paragrahvi 18³ lõikes 4 sätestatakse võimalus, et valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määruse, kus täpsemalt seatakse valdkonniti tingimused varu kasutusele võtmisel. Üldjuhul toimub varu kasutusele võtmisel varu müümine turutingimustel või varu omanikuga eelnevalt kokku lepitud tingimustel, kuid vajadusel võib Vabariigi Valitsus või minister varu kasutusele võtmise otsuses varu müümisel hinnastamise reeglid ja jagamise põhimõtted ette kirjutada. Olenevalt aga valdkonnast võib olla vajalik juba ette määrusega täpsemalt sätestada

kellele, mis hinnaga ja mis tingimustel on võimalik varu omanikul kaupa realiseerida või kasutusse anda. Määruse kehtestamise eesmärgiks on vähendada kaupade massilist kokkuostmist ja hinnaga manipuleerimise riski olukorras, kus nõudlus ületab oluliselt pakkumist.

Paragrahv 18⁴. Varu andmed ja statistiline kokkuvõte

Paragrahvi 18⁴ lõikes 1 sätestatakse, et EVK-l peab olema varu kohta igal ajahetkel ülevaade. Pideva ülevaate olemasolu varust ja valdkonna varustuskindlusest ning ettevõtete teenuste toimepidevusest tagab efektiivsema varu moodustamise ülesehituse ja kiirema hädaolukorra lahendamise.

Paragrahvi 18⁴ lõikes 2 sätestatakse, mis teavet tuleb EVK-l igal aja hetkel varu kohta omada. Täpne ülevaade lihtsustab varu kiiret kasutusele võtmist ja aitab kiiresti avastada rikkumisi, kui on toimunud varu omavoliline kasutamine või ei ole tagatud varu kvaliteet.

Paragrahvi 18⁴ lõige 3 kohustab EVK-d esitama varu eest vastutavale ministrilekaks korda aastas kokkuvõtlikke ülevaateid varu koosseisu kohta. Nii on tagatud piisavalt sage ja selge perioodiline info edastamine. Lisaks on ministeeriumi esindaja kaasatud ka EVK poolt loodavatesse valdkondlikesse töörühmadesse ja seeläbi omab alati jooksvalt infot varu hoidmise kohta. Regulaarse info vahetamiseks on olemas ka EVK-l nõukogu tasand. Vajadusel võib ministri nõudmisel küsida infot varu kohta sagedamini kui 2 korda aastas.

Paragrahv 18⁵. Varu uuendamine ja vähendamine

Paragrahvi 18⁵ sätestatakse, et varu haldaja omandis oleva varu müümisel, mis on seotud varu uuendamise või vähendamisega, tuleb otsida turult parimat hinda. Oluline on tagada, et riigiettevõtjana varu uuendamisel või vähendamisel ei tehta alapakkumisi ega kasutata turul domineerivat positsiooni. Varu uuendamiseks loetakse olukorda, kui varu müümisel on otsustatud ka varu uuesti moodustamine. Varu vähendamisel väheneb varu kogus ja ei ole otsustatud samal ajal vähendatud koguse taastamine uuema kaubaga. Varu vähendamise vajadus võib tuleneda muutunud hädaolukorra riskianalüüsist. Varu vähendamine võib toimuda ka samaaegselt varu kasutusele võtmisega ja sellisel juhul võib olla põhjendatud varu realiseerimine turuhinnast madalama hinnaga.

Paragrahv 18⁶. Teabe saamise õigus

Paragrahvi 18⁶ sätestatakse alused EVK-le teabe andmiseks, mis on vajalik varustuskindluse suurendamiseks, varu moodustamiseks, haldamiseks ja kasutusele võtmiseks. Kuna EVK on äriühing, siis on võimalused teabe saamiseks riigiasutustelt piiratud. Üldjuhul võib EVK vajada enda kohustuste täitmiseks teiste riigiasutuste analüüse, uuringuid ja statistilisi kokkuvõtteid, mis on asutusesisese kasutuse piiranguga. Vedelkütuse valdkonnas toimub tihe koostöö Maksu- ja Tolliametiga ning Statistikaametiga. Muu varu haldamisel tuleb EVK-l lisaks kindlasti koostööd teha ka erinevate ministeeriumitega, kohalike omavalitsuste üksustega, Terviseameti, Raviameti, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga ning Veterinaar- ja Toiduametiga. Näiteks suhtlemisel pankrotistunud teenuse osutajaga, võib olla vajalik ka andmete vahetamine avalik-õigusliku ameti kandjaga, kelleks on kohtutäiturid. Andmete edastamisel ja kasutamisel tuleb lähtuda isikuandmete kaitse seadusest, avaliku teabe seadusest ning riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadusest.

Eelnõu § 1 punkti 15 kohaselt tunnistatakse HOS-i § 34 lõige 4 kehtetuks. Kehtiva seaduse kohaselt teeb Kaitseväge või Kaitseliidu kaasamise ettepaneku Vabariigi Valitsusele

kriisireguleerimise koordineerimise eest vastutav minister. Enne ettepaneku esitamist kooskõlastatakse ettepanek riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutava ministriga. Sätte sellisel kujul sõnastamine ei ole aga vajalik, kuna vastavalt üldisele eelnõude menetlemise korrale tuleb ettepanek alati kooskõlastada asjasse puutuvate ministriumitega, ning ettepaneku peaks saama esitada iga minister, kes kaasamiseks vajadust näeb. Seega jäetakse säte seadusest välja.

Eelnõu § 1 punkti 16 kohaselt muudetakse HOS-i § 40 lõiget 6. Kui kehtiva HOS-i kohaselt pidi elutähtsa teenuse toimepidevust korraldava asutus või tema määratud asutus edastama toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani teadmiseks Siseministeeriumile, siis eelnõu kohaselt tuleb need edastada Riigikantseleile vastava nõude esitamisel.

Eelnõu § 1 punkti 17 kohaselt tunnistatakse kehtetuks üldine järelevalvepädevus, mis seni oli Siseministeeriumil. Siseministeerium teeb kehtiva HOS-i järgi haldusjärelevalvet erinevate hädaolukordade ennetamise, valmistumise ja lahendamise nõuete täitmise üle. Näiteks peab Siseministeerium HOS-i § 45 lg 1 punkti 1 alusel tegema haldusjärelevalvet elutähtsa teenuse korraldava asutuse (edaspidi *ETKA*) ülesannete täitmise, hädaolukorra riskide hindamise, hädaolukorra lahendamise plaanide koostamise, riskikommunikatsiooni korraldamise, kriisireguleerimisõppuste korraldamise ning muude HOS-is või selle alusel kehtestatud õigusaktide täitmise üle. Funktsiooni liikumisel Riigikantseleisse muutub Siseministeeriumi puudutav säte kehtetuks. Valitsusasutuste ja nende hallatavate riigiasutuste tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse tagamiseks korraldatakse teenistuslikku järelevalvet (VVS § 93 lg 1) ning seda teostatakse alluvuse korras (VVS § 93 lg 4). Vabariigi Valitsus valvab ministeeriumi ja Riigikantselei tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle (VVS § 94 lg 1) ning minister valvab ministeeriumi struktuuriüksuste, ministeeriumi valitsemisala valitsusasutuste ja nende ametiisikute, samuti muude ministeeriumi hallatavate riigiasutuste tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle (VVS § 95 lg 1). Seega Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kui ETKA kohustuste täitmise üle saab jätkuvalt järelevalvet teha teenistusliku järelevalve sätete alusel. Eesti Panga seaduse § 9 lg 1 kohaselt teeb Eesti Panga kui ETKA kohustuste täitmise üle ka täna järelevalvet Eesti Panga Nõukogu. Täiendava pädevuse mõnele muule haldusorganile andmine ei ole kooskõlas Eesti Panga seadusega.

Kohaliku omavalitsuse üksuste üle jääb eelnõu kohaselt järelevalvet tegema Päästeamet, kes kehtiva HOS-i § 45 lg 2 alusel Siseministeeriumilt saadud volituse alusel seda ka hetkel teeb.

Eelnõu § 1 punkti 18 kohaselt tunnistatakse HOS-i § 45 lõike 1 punkt 2 kehtetuks, kuna viide HOS-i riigi tegevusvaru §-le 11 kustutatakse. MKM teeb äriühingu ehk varu haldaja üle järelevalvet vastavalt äriseadustikule. Lepinguliste suhete kontrollimisel tuleb juhendada võlaõigusseadusest.

Eelnõu § 1 punktide 19 ja 20 kohaselt tuuakse Päästeameti järelevalvepädevus seaduse tasemel üheselt välja, kuivõrd järelevalvepädevust ei saa enam määrata Siseministeerium. Samas Päästeameti jaoks ei ole tegemist uue ülesandega, kuna juba praegu täidab Päästeamet neid ülesandeid siseministri käskkirja alusel. Täpsemalt teeb Päästeamet järelevalvet järgmiste HOS-iga seatud ülesannete täitmise üle:

- HOS-i § 6 lg 5 - omavalitsusüksuse kriisikomisjoni põhimääruse kehtestamine;
- HOS-i § 6 lg 3 p 2 - omavalitsusüksuse kriisikomisjoni tegevuse kokkuvõtte ja järgmise aasta tööplaani esitamine regionaalsele kriisikomisjonile;
- HOS-i § 37 lg 2 - elutähtsa teenuse kirjelduse ja elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuete kehtestamine määrusega;
- HOS-i § 37 lg 1 p 4 - elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani kinnitamine;

- HOS-i § 37 lg 1 p 5 - hädaolukorra lahendamise plaani koostamine; kriisireguleerimisõppuse korraldamine; riskikommunikatsiooni korraldamine.

Eelnõu § 1 punkti 21 kohaselt täiendatakse HOS-i §-ga 48¹, millega sätestatakse vääртеokoosseis varu omavolilise kasutamise eest.

Paragrahv 48¹. Varu omavoliline kasutamine

Paragrahvi 48¹ lõike 1 kohaselt karistatakse füüsilist isikut varu omavolilise kasutamise eest rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Trahviühik on rahatrahvi baassumma, mille suurus on 4 eurot. Varu omavoliliseks kasutamiseks loetakse tegevus, mis ei ole EVK-ga kooskõlastatud ja millega kaasneb näiteks varu ebaseaduslik omastamine, müümine, vähendamine, asendamine, rentimine, riknemine või kättesaadavuse takistamine.

Paragrahvi 48¹ lõike 2 kohaselt karistatakse juriidilist isikut varu omavolilise kasutamise eest kuni 400 000 euro suuruse trahviga. Varu omavoliliseks kasutamiseks loetakse tegevus, mis ei ole EVK-ga kooskõlastatud ja millega kaasneb näiteks varu ebaseaduslik omastamine, müümine, vähendamine, asendamine, rentimine, riknemine või kättesaadavuse takistamine. Varu hoiustamisel ei tohi tekkida olukorda, kus hoiustaja, olenemata kas varu kuuluvad hoiustajale või mitte, tekitab olukorra, kus varu ei ole kättesaadav. Varu uuendamisel tuleb lähtuda EVK ja hoidja vahel sõlmitud lepingust ja varu uuendamisel peab olema selge, kas varu kogus võib uuendamise käigus väheneda või mitte ja kui võib, siis tuleb määrata ka uuendamiseks kuluv aeg. Lõike eesmärgiks on välistada hoiustaja huvi soodsas turuolukorras varu müümiseks EVK teadmata, st majandusliku kasumi teenimise eesmärgil ei tohi tekitada olukorda, et varu ei ole kättesaadavad. Täpsed varu hoiustamise tingimused ja trahvid lepingu tingimuste rikkumise korral, fikseeritakse hoiulepingus või delegeeritud varu lepingus.

Eelnõu § 1 punkt 22.

Paragrahvi 52 muudatusega lisatakse, et kohtuväline menetleja varu omavolilise kasutamise osas on Politsei- ja Piirivalveamet.

§ 2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise

Paragrahvi 52 lõike 1 punktis 2 ja § 56 lõike 1 punktis 11 täpsustatakse viidet uuele HOS-i riigi tegevusvaru regulatsioonile § 18¹ lõikes 1. SoM-i haldusalas olev tervishoiuvaldkonna varu on jätkuvalt üks osa riigi tegevusvarust. Tervishoiuvaldkonna varu moodustamise, haldamise, täiendamise ja aruandluse korra kehtestab sotsiaalminister.

§ 3. Vedelkütusevaru seaduse muutmise

Paragrahvi 4 tekst muudetakse ja tekib viide eelnõu HOS-i § 18¹ lõikele 4, kus sätestatakse asutus, mis vastutab varu moodustamise, haldamise ja varu kasutusele võtmise korraldamise eest.

Paragrahvi 7 lõikes 2 tekst asendatakse viitega HOS-i § 18³ lõigetele 1 ja 2, kus sätestatakse, kes otsustab varu kasutusele võtmise. Pikem selgitus on toodud eelnõu § 18³ lõigete 1 ja 2 selgituse juures eespool.

Paragrahvi 7 lõikes 3 sissejuhatava lauseosa sõnastus muudetakse, kuna varu kasutusele võtja määratakse edaspidi HOS-i § 18³ lõigete 1 või 2 kohaselt. Lõike sisu (loetelu), mida varu kasutuselevõtmise korraldus või käskkiri peab sisaldama, ei muudeta. Vedelkütusevaru

moodustamise regulatsioon järgib Euroopa Liidu direktiivi 2009/119/EÜ ning International Energy Agency (IEA) poolt seatuid nõudeid ning sellest tulenevalt tuleb vedelkütusevaru kasutusele võtmisel kasutuselevõtmise otsuse sisustamisel juhinduda VKVS-i § 7 lõike 3 nõuetest.

Paragrahvi 7 lõigetes 4, 6, 7 ja 8 asendatakse „Vabariigi Valitsus“ sõnadega „varu kasutusse võtmise otsustaja“, kuna lisaks Vabariigi Valitsusele on edaspidi õigus varu kasutusele võtta ka ministri tasemel vastavalt HOS-i § 18³ lõikele 2. Selline vajadus võib tekkida näiteks, kui halbade ilmastikuolude tõttu on katkenud elektri- ja sidevarustus ning vajalik on kiiresti tagada kütuse kättesaadavus elutähtsa teenuse osutajatele ja rikete likvideerijatele.

Paragrahv 14. Erisused varu haldaja tegevuses

Paragrahvi 14 lõige 1 muudetakse, kuna loodava EVK kohustused laienevad ja see toob kaasa praktilise vajaduse laiendada ka nõukogu koosseisu.

Paragrahvi 14 lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et EVK nõukogus peab vähemalt üks nõukogu liige olema nimetatud vedelkütusevarumakse maksjate esitatud kandidaatide hulgast. Arvestades kütusevaldkonna toimepidevuse suurt mõju majandusele ja vedelkütusevaru rahastamist läbi kütuseettevõtjate makstava varumakse, on ka edaspidi peale EVK loomist vajalik vähemalt ühe vedelkütusevaldkonna esindaja olemasolu nõukogus. Vedelkütuse valdkonna esindaja kandidaadi valib kütuse müüjaid ühendav organisatsioon, milleks täna on Eesti Õliühing.

Paragrahvi 14 lõike 1 punktis 2 sätestatakse, et juhul kui kütuse valdkonna esindajad ei soovi oma liiget EVK nõukokku määrata, siis see koht ei pea jääma tühjaks ja sel juhul valib kõik nõukogu liikmed majandus- ja taristuminister.

Paragrahvi 14 lõiked 2 ja 3 tunnistatakse kehtetuks. Lõige 2 on ebavajalik, kuna nimetatud viide riigivaraseaduse erisusele on kaasajastatud eelnõu §14 lõikes 4. Paragrahvi 14 lõige 3 asendatakse eelnõukohaselt § 14 lõikega, kuna on võimalik vedelkütuse valdkonna esindajate arvu vähenemine EVK nõukogus kahelt liikmelt ühele.

Paragrahvi 14 lõikes 4 kaasajastatakse viidet riigivaraseaduse § 80 lõikele 2, kuna 16.07.2017 riigivaraseaduse muudatuste käigus muutusid kehtetuks viited riigivaraseaduse § 81 lõigetele 2 ja 3. Vedelkütusevaldkonnast nõukogu liige ettevõtjana, kes igapäevaselt tegutseb vedelkütuse turul hoiustaja, müüja või ostja rollis, satub tahes tahtmata huvide konflikti EVK ärihuvidega. EVK juhtkond peab tagama edaspidi, nagu see on täna ka OSPA nõukogus, et vedelkütuse esindajast nõukoguliige ei omaks oma positsioonist tulenevalt eeliseid hangetel osalemiseks. See tähendab, et nõukogus saab arutada hangetega seoses vaid avalikult kättesaadavat infot ja täpsemad hangetega seotud arutelud toimuvad hankekomisjonis ilma hankega seotud ettevõtte esindaja ligipääsuta.

§ 4. Vabariigi Valitsuse seaduse muutmine

Eelnõu § 4 punktivastutab 1 kohaselt muudetakse VVS-i § 63 lõike 1 sõnastust.

Paragrahvi 63 lõikes 1 laiendatakse MKM-i volitusi, lisades riigi tegevusvaru haldamise kohustuse. Sellisena on üheselt arusaadav riigi tegevusvaru moodustamise eest vastutav ministeerium. Vastavalt TTKS-ile tervishoiuvaldkonna varu moodustamise, haldamise ja kasutuselevõtmise eest jätkuvalt SoM, kuid ei ole välistatud tulevikus ka tervishoiuvaldkonna varu moodustamise üleminek EVK-sse, kui see on mõistlik. Riigikaitseülesannete täitmiseks

vajalike vahendite ja varu moodustamise ülesehitust ja kohustatud osapooli vastavalt riigikaitseseaduse § 5 lõikele 4 ei muudeta ning selliste varu tagamine jääb endiselt ministeeriumite haldusalasse vastavalt valdkonnale.

Eelnõu § 4 punktide 2 ja 3 kohaselt tehakse muudatused VVS-s, mis on seotud kriisireguleerimise kavandamise ja koordineerimise ülesannete üleviimisega Siseministeeriumist Riigikantseleisse. Kehtiva VVS-i § 66 lõike 1 kohaselt on Siseministeeriumi valitsemisalas mh ka riigi kriisireguleerimise arengu kavandamine ja koordineerimine. Kuivõrd kriisireguleerimise kavandamine ja koordineerimine viiakse eelnõu kohaselt Vabariigi Valitsuse juures oleva Riigikantselei pädevusse, siis tuleb sellest tulenevalt muuta ka VVS-i § 66 lõiget 1 ja vastav ülesanne sealt välja jätta. VVS-i § 77 lõiget 1 täiendatakse punktiga 14, mille kohaselt töötab Riigikantselei edaspidi välja riigi kriisireguleerimispoliitikat ja koordineerib selle elluviimist.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse eelnõu jõustumine.

Eelnõu on kavandatud jõustuma üldises korras. Eelnõu § 1 punktid 1–6, 8–13, 15–21 ning § 4 punktid 2 ja 3 jõustuvad 2021. aasta 1. juulil (vt selgitust seletuskirja osas 9).

- **Eelnõu terminoloogia**

Eelnõus kasutatakse mõisteid samas tähenduses, nagu need on defineeritud eelnõuga muudetavates seadustes. Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õiguses kasutatava terminoloogiaga.

- **Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele**

Eelnõul ei ole kokkupuudet Euroopa Liidu õigusega.

Riigiabi olemasolu on analüüsitud kahel tasandil.

1. Kas AS Eesti Varude Keskus on riigiabi saaja?

Euroopa Komisjoni riigiabi mõiste teatise punkti 17 kohaselt: „*Aluslepingu artikli 107 lõiget 1 ei kohaldata, kui riik teostab avalikku võimu või kui avaliku sektori asutused toimivad riiklike ametiasutustena. Üksust võib lugeda avalikku võimu teostavaks juhul, kui asjaomane tegevusala on osa riigi olulistest funktsioonidest või on nende funktsioonidega seotud oma olemuse, eesmärgi ja seda reguleerivate eeskirjade poolest. Üldjuhul ei loeta majandustegevuseks tegevusalasid, mis on olemuslikult riikliku ametiasutuse eelisõiguste osa ja milles osaleb riik.*“ Samuti selgitab riigiabi mõiste teatise punkt 18: „*Kui avalik-õiguslik üksus tegeleb majandustegevusega, mida on võimalik käsitada avaliku võimu teostamisest eraldiseisvana, siis tegutseb see üksus majandustegevust puudutavas osas ettevõtjana. Samas sel juhul, kui seda majandustegevust ei saa käsitada avaliku võimu teostamisest eraldiseisvana, kujutavad kõik kõnealuse üksuse tegevused endast avaliku võimu teostamisega seotud tegevusi ning ei kuulu seetõttu ettevõtja mõiste hulka.*“

EVK tegeleb riigi tegevusvaru moodustamise, haldamise ja kasutuselevõtmisega. Asutuse ülesanded on sätestatud seaduses ja varu saab kasutusele võtta vaid Vabariigi Valitsuse või ministri otsuse alusel. Tegemist on ühe riigile olulise julgeolekualase võimekuse tagamisega. EVK tegevust ei saa käsitleda eraldiseisvana ilma seadusest tulenevate ülesannete täitmiseta. Sellest tulenevalt on täidetud riigiabi mõiste teatise punktis 17 ja 18 sätestatud tingimused, st EVK tegevust saab lugeda avaliku võimu teostamiseks ja tema majandustegevust ei saa käsitada avaliku võimu teostamisest eraldiseisvana. Seega EVK ei ole ettevõtja, mistõttu ei

laiene talle Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) art 107 lg 1 ja seega ei ole tema rahastamise puhul tegemist riigiabiga.

2. Kas ettevõtted, kellega EVK sõlmib varu moodustamise, haldamise ja kasutamisega seotud lepingud, on riigiabi saajad?

Riigiabi mõiste teatise punkti 89 kohaselt: „*Kui varade, kaupade ja teenuste müük ja ost (või muu sellega sarnane tehing) tehakse, järgides konkureerivat, läbipaistvat, piisavalt hästi avalikustatud, mittediskimineerivat ja tingimusteta hankemenetlus ning kooskõlas ELTL riigihankepõhimõtetega, võib eeldada, et need tehingud vastavad turutingimustele.*“ Hoolimata sellest, et eelnõuga HOS-i lisatav § 18⁵ annab EVK-le võimaluse varu moodustamisel, haldamisel ja kasutusele võtmisel juhinduda hangete läbiviimisel riigihangete seaduse § 11 lõike 1 punktis 20 sätestatud erandist, teeb EVK varusid moodustades, uuendades, müües või kasutusele võttes alati hankeid, juhindudes pakkumiskutse koostamisel riigihangete seaduses nimetatud põhimõtetest ning eeldatakse alati hankest mitme pakkuja osavõttu. Teisisõnu ei saa ettevõtte, kellega varu moodustamiseks, haldamiseks või muu teenuse osutamiseks leping sõlmitakse, eelist ja seega on täitmata üks riigiabi kriteeriumidest ning tegemist pole riigiabiga.

- **Seaduse mõjud**

6.1 Kriisireguleerimise koordineerimise ülesannete üleviimisega seotud muudatused

Muudatusega koondatakse erinevad kriisideks valmistumisega seotud tegevused ühte kohta – Siseministeeriumist Vabariigi Valitsuse juurde Riigikantseleisse. HOS-i muutmise seaduse rakendamine ei too kaasa:

- 1) sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju;
- 2) mõju majandusele;
- 3) mõju elu- ja looduskeskkonnale ega
- 4) mõju regionaalarengule.

Seaduse muudatuste rakendumisel on eelkõige mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ning riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste töökorraldusele.

Mõju valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Mõju sihtrühm: Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, Riigikogu, ministeeriumid, asutused ja organisatsioonid, kes osalevad erikorra lahendamisel

Muudatusel on otsene mõju neile asutustele, kes osalevad hädaolukorras või kaitseolukorras valmistumisel või selle lahendamisel. Muudatus annab võimaluse tegeleda edaspidi üheaegselt nii hädaolukorras kui ka kaitseolukorras valmistumisega. See omakorda võimaldab paremini koordineerida eri asutuste tööd ning tõsta elanike teadlikkust, oskusi ja valmisolekut mistahes üleriigilise mõjuga kriisiolukorras. Samuti aitab muudatus tõsta riigi valmisolekut kriisiolukordi lahendada.

Muudatusel on positiivne mõju – ühtne terviklik lähenemine olukorrale toetab riigi julgeoleku ja põhiseadusliku korra tagamist. Samuti toetab osapoolte ülesannete ja rollide täpsustamine kriisiolukorras suhtlemist meie partneritega välisriikides, kuna on lihtsam selgitada osapoolte rolli kriisiolukorras. Muudatuse mõju ulatus ja sagedus ei muutu, kuna muudatuse tulemusel muutub vaid koordineerivat rolli täitev asutus.

Mõju valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV-i asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm (A): ministeeriumid, asutused ja organisatsioonid, kes osalevad hädaolukorraks valmisoleku tõstmisel ja erikorra lahendamisel

Mõju avaldub neile asutustele, kellele on HOS-i alusel pandud ülesandeks osaleda hädaolukorraks valmisoleku tõstmisel ja erikorra lahendamisel. Need asutused on järgmised:

- hädaolukorra riskianalüüsi koostamist juhtivad asutused on Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Riigi Infosüsteemi Amet, Keskkonnaamet, Terviseamet, Veterinaar- ja Toiduamet;
- hädaolukorra lahendamise plaanide koostamist juhivad Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Terviseamet, Riigi Infosüsteemi Amet, Keskkonnaamet, Veterinaar- ja Toiduamet ja Kaitsepolitseiamet;
- hädaolukorra riskikommunikatsiooni korraldamise eest vastutavad asutused on Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Keskkonnaamet, Veterinaar- ja Toiduamet, Kaitsepolitseiamet, Riigi Infosüsteemi Amet ja Terviseamet ning MKM, SoM, Eesti Pank ja kohaliku omavalituse üksused, kelle korraldatavat teenust osutab elutähtsa teenuse osutaja ja kelle territooriumil elab rohkem kui 10 000 elanikku;
- elutähtsa teenuse toimepidevust korraldavad asutused on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Sotsiaalministeerium, Eesti Pank ning kohaliku omavalitsuse üksused.

Sihtrühma suurus on väike, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste hulka arvestades vähem kui 5%.

Muudatuse tulemusel läheb asutuste tegevust koordineeriv roll Siseministeeriumilt üle Riigikantseleile. Muudatusel on oluline positiivne mõju, kuna keskne tegevuste koordineerimine annab võimaluse ühendada kriisireguleerimise laiapindse riigikaitse raames tehtavaga ning vähendada seeläbi nii ülesannete dubleerimist kui ka sellega kaasnevat töökoormust.

Muudatuse mõju sagedus on keskmine, kuna vastutavad asutused puutuvad hädaolukorraks valmistumisega seotud tegevustega kokku regulaarselt. Samas ei ole tegemist asutuste jaoks uute ülesannetega. Muudatus ei nõua sihtrühmalt oma käitumise muutmist.

Mõju sihtrühm (B): Päästeamet

Kavandatav muudatus puudutab Päästeametit, kuid ei ole Päästeameti jaoks uus ülesanne, kuna juba praegu täidab Päästeamet neid ülesandeid siseministri käskkirja alusel. Päästeamet teeb praegu järelevalvet järgmiste HOS-iga seatud ülesannete täitmise üle:

- HOS-i § 6 lg 5 - omavalitsusüksuse kriisikomisjoni põhimääruse kehtestamine;
- HOS-i § 6 lg 3 p 2 - omavalitsusüksuse kriisikomisjoni tegevusest kokkuvõtte ja järgmise aasta tööplaani esitamine regionaalsele kriisikomisjonile.
- HOS-i § 37 lg 2 - elutähtsa teenuse kirjelduse ja elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuete kehtestamine määrusega;
- HOS-i § 37 lg 1 p 4 - elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani kinnitamine;
- HOS-i § 37 lg 1 p 5 - hädaolukorra lahendamise plaani koostamine; kriisireguleerimisõppuse korraldamine; riskikommunikatsiooni korraldamine.

Kriisireguleerimise ülesannetega on Päästeametis hetkel seotud 64 inimest (3% kõikidest Päästeameti töötajatest)³. Seega võib mõjutatud sihtrühma lugeda väikeseks.

6.2 Varu moodustamise ja haldamisega seotud muudatused

Tänast riigi tegevusvaru haldamist analüüsis 2018. a Advokaadibüroo NOVE Siseministeeriumi ja Kaitseministeeriumi tellimisel ja tõi välja valdkonna peamiste puudustena:

1. vastutus varu moodustamisel ja haldamisel erinevate ametkondade vahel on killustunud ning puudub konkreetne asutus, mille ülesanne oleks varu vajaduse terviklik hindamine ja varu tagamine;
2. puudub määratlus, mis eesmärgil, kui palju ja millist varu tuleb tagada;
3. puudub määratlus, kui palju ja millist varu peab tagama elanikkond ja ettevõtjad, et tagada esmane varu olemasolu ning kui pikaks ajaks on vaja tagada varu riigi poolt rakendatavate meetmete kaudu;
4. puudulik on elutähtsate teenuste osutajate kohustamine teenuse toimepidevuse tagamiseks, sh teatud kaupade tootmiseks puudub ka vajalik toorainevaru;
5. teadmata on, kuidas praktiliselt toimub varu kasutusele võtmine;
6. puudub varu praktilise korraldamise osas terviklik rahastamismudel, tegevuste keskne ülevaade ja varu hoidmise pikemaajaline strateegia.

Seega hetkel kehtiva töökorralduse järgi koostab iga ministeerium iseseisvalt valdkondlikud riskianalüüsid ja hädaolukorra lahendamise plaanid tihti arvestamata kõikide oluliste teenuste ristsõltuvustega. Ministeeriumid hindavad hädaolukorra lahendamiseks vajaliku varu vajaliku koguse ja taotleavad selle moodustamiseks rahastust iseseisvalt, mistõttu vajaliku varu olemasolu ja haldamise võimekus on haldusalati kujunenud väga erinevaks. Varu moodustamine on sõltunud iga-aastasest riigieelarve rahastamise võimalustest ning selle koostamise poliitilistest prioriteetidest.

Ka koroonaviirus COVID-19 tõi kevadel välja puudused isikukaitsevahendite varustuskindluse tagamisel. Riiklik varu oli puudulik ning selle tagamise ja jaotamise põhimõtted olid ebaselged. Hajutatud vastutus tingis olukorra, mil isikukaitsevahendite varu ei olnud piisav ning hädaolukorras keskenduti varu moodustaja määramisele ja varu olemasolu tagamisele, kulutades varu moodustamiseks suures mahus rahalisi vahendeid.

Eelnõu lahendab eespool nimetatud puuduseid. Eelnõu rakendumisel on positiivne mõju laiemalt riigi toimimisele kriisiolukordades, paraneb ettevõtete toimepidevus ning üldine teenuste ja toodete kättesaadavus elanikele laiemal, kuna EVK hakkab haldama varu, mis on elanikele hädaolukorra üleelamiseks vältimatult vajalik. Paraneb koostöö varustuskindluse teemadel poliitikakujundajate ja ettevõtjate vahel. Regulatsioon loob selge vastutuse jagunemise varu moodustamisel riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste ja ettevõtjate vahel.

EVK tegutsemine riigi tegevusvaru moodustaja ja haldajana ei too kaasa negatiivseid mõjusid ettevõtluskeskkonnale, kuna varu moodustamine ja uuendamine on üles ehitatud läbi hangete (ehk tagatakse pakkujate paljususe) ning ettevõtjate kaasamine varu moodustamisel on tagatud läbi EVK siseste valdkondlike töörühmade. Varu moodustamine ja läbimõeldud varustuskindluse parandamine suurendab ettevõtete toimepidevust. EVK pakutavatel varu moodustamise ja haldamise hangetel osalemine on ettevõtjatele vabatahtlik ja ettevõtjatele

³ Päästeameti aastaraamat 2018. Kättesaadav: https://www.rescue.ee/files/2019-04/1555570808_pa-aastaraamat-2018-final-est-17042019.pdf

kaetakse teenuse osutamise kulud ning läbi konkurentsi on võimalik ka ettevõtjatel mõistlikku kasumit teenida.

Seaduse jõustumisel on mõju riigi eelarvele, kuna EVK tegutsemise kulud ja varu moodustamise ja uuendamise kulud (välja arvatud VKVS-s ja TTKS-s nimetatud varu kulud) kaetakse riigi eelarvest. Tegutsedes riigi äriühinguna tagab EVK igapäevaselt parima tasakaalu varustuskindluse ja selleks tehtud kulutuste vahel.

Lisaks saab MKM kohustuse hakata vastutama riigi tegevusvaru moodustamise eest. MKM-ile lisanduvad uute ülesannetena riigi tegevusvaru poliitika kujundamine, õigusloome arendamine ja pidev koostöö teiste ministriumite ning nende allasutuste, ettevõtjate ja valdkonnaekspertidega, mis tingib ministriumile ühe täiendava ametikoha loomise vajaduse.

Politsei- ja Piirivalveamet menetleb õigusrikkumisi vastavalt kehtivale karistusseadustikule.

Eelnõul on kaudselt positiivne mõju vähese sissetulekutega elanikele ja regionaalarengule üldiselt, sest varu kasutuselevõtmisel arvestatakse, et varu kättesaadavus peab olema tagatud kõikidele elanikele ja seda ka tõmbekeskustest kaugemal elavatele inimestele.

Eelnõul on kaudne positiivne mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, kuna vajaliku varu olemasolu ja hädaolukordadeks parem valmisolek tõstab ka riigi kaitsevõimet ja usaldust teiste riikide silmis välispoliitikas.

Eelnõu rakendumisel puudub oluline mõju elu- ja looduskeskkonnale.

7. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused ja seaduse rakendamise eeldatavad tulu

Kriisireguleerimise koordineerimise ülesannete üleviimisel Siseministriumist Riigikantseleisse riigile täiendavaid kulusid ei kaasne, kuna muudatus tehakse Siseministriumis ja Riigikantselei vahel töö ümberkorraldamise teel nimetatud asutustele eraldatud eelarve piires. Täna täidavad Siseministriumis kriisireguleerimise koordineerimisega seotud ülesandeid viie ametikoha töötajad. Muudatusega ei ole kavas töötajate arvu suurendada, nimetatud ametikohad viiakse Riigikantseleisse.

Muudatusega ei kaasne ka täiendavat kulu Päästeametile, kuna juba praegu teostab Päästeamet haldusjärelevalvet siseministri käskkirja alusel kohalike omavalitsuse kriisireguleerimisega seotud tegevuste täitmise üle.

EVK tegevuskulud ja varu moodustamise, haldamise ja kasutusele võtmise kulud kaetakse riigieelarvest. Valitsus tugevdab riigi varustuskindlust panustades 2021-2024 aastatel kokku 24,4 miljonit eurot, et moodustada elanikkonnale kriisidega toimetulekuks varu EVK vedamisel. Vedelkütusevaru haldamise ja uuendamise kulud kaetakse ka edaspidi vastavalt vedelkütusevaru seadusele vedelkütuseettevõtjate poolt. Tervishoiuteenuse varu haldamise ja uuendamisega seotud kulude katmine jätkub vastavalt TTKS-le. Eelnõu ei muuda tervishoiuvaldkonna varu rahastamise ülesehitust.

Varu uuendamisel või kasutuselevõtmisel ei teki märkimisväärsed iga-aastaseid tulusid, mille abil oleks võimalik katta EVK tegevuskulusid ja varu haldamise kulusid.

MKM-ile kaasnevad täiendavad kulud ühe ametikoha näol, et tegeleda riigi tegevusvaru poliitika kujundamisega, õigusloome arendamisega ja pideva koostööga teiste ministriumite, nende allasutuste, erialaliitide ja seotud ettevõtjate, ekspertide vahel. Täiendava iga-aastase

kulu suuruseks on 50 000 eurot aastas ning selle kulu katmiseks on vajalik eraldada iga-aastased täiendavad vahendid MKM-ile riigieelarvest alates 01.01.2022.

8. Rakendusaktid

HOS-i täiendatakse järgmiste uute volitusnormidega:

- 1) Päästeameti peadirektor kehtestab regionaalsete kriisikomisjonide põhimääruse;
- 2) Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega loetelu sündmustest, mille kohta koostatakse riskianalüüs, määrab riskianalüüsi koostamist juhtivad asutused ning kehtestab riskianalüüsi koostamise nõuded ja koostamise korra;
- 3) Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega loetelu sündmustest, mille kohta koostatakse nende lahendamise plaan, määrab hädaolukorra plaani koostamist juhtivad asutused ning kehtestab hädaolukorra lahendamise plaani nõuded ja koostamise korra;
- 4) Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega kriisireguleerimisõppuse läbiviimisele ning õppuse korraldamisele esitatavad nõuded;
- 5) Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani, nende koostamise ning plaani kasutuselevõtmise nõuded ja korra;
- 6) Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega eriolukorra tööle rakendatud isiku hukkamise, surma või osalise või puuduva töövõime korral makstava hüvitise ja kulude arvutamise ning hüvitise määramise ja maksmise korra;
- 7) Majandus- ja taristuminister võib kehtestada määrusega varu kasutusele võtmise korra.

Muudetavad rakendusaktid:

- 1) Vabariigi Valitsuse 31.05.2012 määrus nr 39 „Siseministeeriumi põhimäärus“;
- 2) Vabariigi Valitsuse 17.11.2011 määrus nr 140 „Riigikantselei põhimäärus“;
- 3) Vabariigi Valitsuse 01.08.2017 määrus nr 22 „Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi põhimäärus“.

Kehtetuks tunnistatavad rakendusaktid:

- 1) Vabariigi Valitsuse määrus „Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni põhimäärus“ HOS § 4 lõike 3 alusel;
- 2) Siseministri määrus „Regionaalsete kriisikomisjonide põhimäärus“ HOS § 5 lõike 3 alusel;
- 3) Vabariigi Valitsuse määrus „Loetelu sündmustest, mis võivad põhjustada hädaolukorra ja mille kohta koostatakse riskianalüüs, ning hädaolukorra riskianalüüsi koostamist juhtivad asutused“ HOS § 9 lõike 1 alusel;
- 4) Vabariigi Valitsuse määrus „Hädaolukorra riski hindamise nõuded ja riskianalüüsi koostamise kord“ HOS § 9 lõike 3 alusel;
- 5) Vabariigi Valitsuse määrus „Hädaolukorrad, mille kohta tuleb koostada nende lahendamise plaan ja mille puhul korraldada riskikommunikatsiooni, ning hädaolukordade lahendamist juhtivad asutused“ § 10 lõike 3, § 14 lõike 2 ja § 15 lõike 3 alusel;
- 6) Vabariigi Valitsuse määrus „Hädaolukorra lahendamise plaani nõuded ja koostamise kord“ HOS § 15 lõike 8 alusel.

Rakendusaktide kavandid on lisatud seletuskirjale.

9. Seaduse jõustumine

Seaduse jõustumine on planeeritud üldises korras. Eelnõu § 1 punktid 1–6, 8–13, 15–21 ja § 4 punktid 2 ja 3 jõustuvad 2021. aasta 1. juulil.

Pärast seaduse jõustumist saab algselt vajalikud EVK moodustamise tegevused: OSPA ümbernimetamine EVK-ks, äriühingu põhikirja ning omaniku ootuste dokumenti täiendamine. Seaduse jõustumisele ei ole vaja määrata üleminekuaega ja varu moodustamisega ja pikaajalise planeerimisega saab alata kohe peale EVK moodustamist.

Kriisireguleerimise koordineerimise ülesannete üleviimisega seotud muudatuste jõustamiseks on vajalik anda valitsusasutustele piisav aeg töökorralduslike küsimuste lahendamiseks, nt töölepingute lõpetamine ja uute sõlmimine, asjaajamise üleandmine, vara kolimise ettevalmistamine jms. Samuti on nende muudatustega seonduvate eelnõu sätete jõustamine 2021. aasta 1. juulil vajalik seaduse rakendusaktide väljatöötamiseks ja vastuvõtmiseks.

10. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse ministeeriumidele kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu. Lisaks esitatakse eelnõu arvamuse avaldamiseks Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Kaupmeeste Liidule, Eesti Väikeste ja Kesksete Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Õliühingule, Eesti Veterinaararvivate Hulgimüüjate Liidule, Eesti Toiduainetööstuse Liidule, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eesti Kliinilise Toitumise Seltsile, Eesti Ravimitootjate Liidule, Eesti Ravimihulgimüüjate Liidule, Eesti Proviisorite Kojale, Eesti Proviisorapteekide Liidule, Eesti Aptekrite Liidule, Terviseametile, Raviametile, Eesti Haigekassale ja Päästeametile.